

К.Н. Мақашева*, А.Д. Назикбаева

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан
(E-mail: a.nazikbayeva@yandex.kz, m.klara@mail.ru)*

Қазақстан мен Тәжікстанның сыртқы саясат концепцияларына салыстырмалы шолу

Халықаралық қатынастар акторларының сыртқы саяси үдерістерде қабылдайтын шешімдерінің негізгі мән-жайын түсінудің ең жақсы әдісі — акторлардың сыртқы саясаттағы ұстанымдарын анықтау. Ал сыртқы саясаттағы ұстанымдар тікелей сыртқы саясат концепциясында көрініс табады. Зерттеу жұмысының негізгі мақсаты Қазақстан мен Тәжікстан мемлекеттерінің сыртқы саясат концепцияларын салыстырмалы зерттеу. Жұмыс барысында екі елдің тұжырымдамалары бірнеше айнымалылар бойынша салыстырылып, ұқсастықтары мен айырмашылықтары талданған. Авторлар салыстырмалы және контент-анализ әдістерін қолданған.

Кілт сөздер: сыртқы саясат, сыртқы саясат концепциясы, Қазақстан, Тәжікстан, басымдық, мүдде, аймақ.

Kipicne

Халықаралық қатынастар акторларының сыртқы саяси үдерістерде қабылдайтын шешімдері мен әрекеттерінің негізгі мән-жайын, өзегін түсінудің ең жақсы әдісі — акторлардың сыртқы саясаттағы ұстанымдарын анықтау болып табылады. Ал кез келген мемлекеттің сыртқы саясаттағы ұстанымы сыртқы саясаттың концепцияларында көрініс табады. Зерттеу объектіміз болып табылатын екі мемлекет — Қазақстан мен Тәжікстанның ашық желіде жарияланған сыртқы саясат концепцияларын зерттеу арқылы халықаралық саяси сахнадағы үдерістерге қатысты басшылыққа алынатын принциптер мен қағидалармен кеңінен таныса аламыз. Осындай салыстыру жұмысы бізге екі елдің сыртқы саяси органдарының халықаралық саяси өзгерістерге қатысты іс-әрекеттерін жақсырақ түсінуге, болжауға мүмкіндік береді. Мақаламыздың негізгі мақсаты мен міндеттері ретінде екі елдің саяси құжатын зерттеп, айырмашылықтары мен ұқсастықтарын анықтау болып табылады.

Екі мемлекеттің сыртқы саясат концепциясы екі мемлекеттің де сыртқы саясаттағы контурларын анықтау қажеттілігі туған уақытта жарияланған. Өзінің айқын түрде сыртқы саяси басымдықтарын бірінші болып Тәжікстан 2002 жылы жария еткен [1], ал жаңа Концепция 2015 жылы қабылданған [2]. Құжаттың қабылдануы 1992–1997 жылдары елдегі болып өткен азамат соғысынан кейінгі тұрақтылықтың орнағандығын, сыртқы саясаттағы позициясының прагматизм мен тұрақты даму негізінде жүзеге асатындығын көрсетуге оңтайлы импульс берді [3]. Ал Қазақстанда алғаш 2014 жылы жарияланып [4], 2020 жылы жалғасын тапқан сыртқы саясат концепциясы шетел сарапшылары мен жалпы әлемдік қауымдастықтың Қазақстанның жаңа басшысы кезеңінде сыртқы саясатының бағыты қаншалықты өзгереді екен деген сұрақтарын сейілтті [5]. Жаңа концепция Қ.-Ж. Тоқаевтың президенттік лауазымға сайланғаннан кейінгі қол қойылған осындай деңгейдегі ең алғаш құжат болуы сарапшылардың ерекше назарын аударды. Жалпы Қазақстанның сыртқы саясат концепциясы 2014 жылы жарыққа шыққанымен мерзімі 2020 жылға дейін жоспарланған еді [4]. Ал 2014 жылға дейін сыртқы саясат концепциясын Елбасының жолдауынан аңғарып жүргенімізбен, арнайы құжат мәтіні ашық қолданыста болмады [5].

Екі құжатта қарастырылған бөлімдерді топтап, салыстырмалы зерттеуді төмендегі критерийлер негізінде жіктеп алуға болады:

- жаһандық саяси-экономикалық қалыптасқан жағдайға көзқарастар;
- басшылыққа алынатын принциптері мен мақсаттары;
- сыртқы саясаттағы басымдықтары;

*Хат-хабарларға арналған автор. E-mail: m.klara@mail.ru (К.Н. Мақашева)

– сыртқы саясатты жүзеге асыру механизмдері.

Зерттеу әдістемесі мен әдістері

Зерттеудің әдіснамалық негізі институционалды либерализмнің тұжырымдамалық ережелері болды, ол халықаралық ұйымдар мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықты кеңейтіп, көмектесе алады деп тұжырымдайды. Зерттеу барысында жүйелік, салыстырмалы, статистикалық талдау, жіктеу, жүйелеу, жалпылау, сипаттау, сонымен қатар фактілерді, құбылыстарды, процестерді сыни түсіндіру әдістері қолданылды. Осы әдістердің жиынтығы авторларға Қазақстан мен Тәжікстанның сыртқы саясат концепцияларына салыстырмалы шолу жасауға, зерттеуге, жан-жақты қарауға мүмкіндік берді.

Зерттеудің қайнар көзі Қазақстан мен Тәжікстанның сыртқы саясат концепциялары, нормативтік құжаттары, ғаламдық интернет желілері, бұқаралық ақпарат құралдарындағы жарияланымдар. Мазмұнды және оқиғаларды талдау әдістерін қолдана отырып, екі ел Президенттерінің, Елбасымыздың ресми сөйлеген сөздері, сұхбаттары сараланды.

Талқылау

Тақырыпты зерттеу барысында Қазақстан мен Тәжікстан өзара достастық байланыстарын, саяси қарым-қатынастарын аса қатты құрметтейтінін байқау қиын емес. Оған дәлел — ел Президенттерінің кездесулерінің нәтижесін, телефон арқылы тілдескен әңгімелерін, көрсеткен сый-құрметтерін, саяси-стратегиялық құжаттарын, келісімшарттарды атауымызға болады.

2018 жылдың наурызында Астана қаласында (қазіргі Нұр-Сұлтан қаласы, авт.) Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев пен Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмон келіссөз жасады. Кездесу барысында Елбасы екі ел арасында 80 шарт пен келісім бар екенін атап өткен болатын. Сонымен қатар Тәжікстан мен Қазақстан арасындағы саяси байланыстың сенімге негізделгенін және де аймақтық, жаһандық ұйымдарда бірігіп әрекет жасайтындықтарын баяндады. Сәйкесінше Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмон «Қазақстанмен қарым-қатынас Тәжікстанның сыртқы саясатында жетекші орынға ие, Нұрсұлтан Әбішұлы, Сізбен 26 жылдан астам уақыттан бері таныспыз және бірге жұмыс істеп келеміз. Тәжікстан халқы да, мен де қиын-қыстау кезендерді еш ұмытпаймыз. Сіз барлық уақытта да бізге қолдау көрсетіп, Тәжікстанның бейбіт процесіне көмек көрсетіп, экономикалық қолдау білдірдіңіз. 26 жылдың ішінде екіжақты қарым-қатынасымызды орнатып, оны стратегиялық серіктестік деңгейіне көтердік. Тәжікстанда Сізді халықаралық деңгейдегі дана әрі көреген саясаткер ретінде жақсы біледі және жақсы көріп, құрметтейді. Сіздің бірнеше кітабыңыз тәжік тіліне аударылды», — деп өзінің жылы лебізін білдірген болатын [6].

2020 жылдың қазан айында Тәжікстанда президент сайлауы өтіп, Эмомали Рахмон қайта сайланды. Осы ауқымды жағдайға орай Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев қоңырау шалу арқылы өз құттықтауын жеткізіп, Тәжікстан Президентінің елдің әлеуметтік-экономикалық дамуын, сонымен қатар сыртқы саясатты басқарудағы үлесін баса назарға алды.

Сонымен қатар, зерттеу кезінде екі елдің сыртқы саясатты жүргізу барысында көптеген ұқсастықтары бар екендігін анықтадық. Екі ел де геосаяси, су, денсаулық сақтау, білім, мәдениет, миграция салаларындағы туындаған мәселелерді шешу жолында бейбіт жолды таңдайтындығынан, бір-бірімен тәжірибе алмасу, ақылдаса отырып шешу жағын қарастырады. Оның бір дәлелі ретінде 2019 жылдың 13-ші желтоқсанында Алматы қаласындағы Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде тәжік және қазақстандық ғалымдардың, зерттеушілер мен сарапшылардың қатысуымен «Тәжікстан Республикасы Президентінің маңызды планеталық мәселелердегі рөлі: су — адам өмірінің қайнар көзі» атты ғылыми-практикалық конференцияны атап өтсек болады. «Ховар» Тәжікстан ұлттық ақпарат агенттігінің хабарлауынша, конференция Тәжікстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Жастар ісі және спорт комитетінің «Шетелде оқитын жастар» клубының Алматы қаласындағы Тәжікстан Республикасының Бас консулдығымен бірлесіп «2018–2028 жылдарда тұрақты дамуға арналған су» Халықаралық онжылдығын жариялау шеңберінде ұйымдастырылды, оның күн тәртібінде Тәжікстан Республикасының Президенті, Құрметті Эмомали Рахмонның су тапшылығына, ғаламдық климаттың өзгеруіне және «2018–2028 жылдарда тұрақты дамуға арналған су» Халықаралық онжылдығына қатысты бастамалары ғылыми тұрғыдан қаралды [7].

Конференцияда Тәжікстан Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Баходур Назир, Қазақстан ұлттық университетінің басшылығы, БҰҰ-ның Қазақстандағы тұрақты өкілі Властимил

Самек, Алматы қаласының Сауда-экономикалық қызметінің басшысы Миладин Миладинов, USAID-дың Қазақстан Республикасындағы Бас директоры Рабаб Шамилех, ЮНЕСКО-ның Алматы қаласындағы өкілі Серікжан Атанов, Қазақстан және Германия университетінің проректоры, Арал теңізін Халықаралық үнемдеу қоры директорының орынбасары (ХАС), тәжік және қазақстандық сарапшылар ұсынылған көптеген мәселелерді қарастырды [7].

Жаһандық саяси-экономикалық күн тәртібіне деген көзқарастарында екі мемлекеттің концепцияларына да ортақ түрде халықаралық күн тәртібі, халықаралық саясат акторларының арасындағы сенім кризисінен туындайтын қақтығыстар қаупі қарастырылған. Оның ішінде үлкен әріппен әлеуметтік-экономикалық поляризация, терроризм, саяси сепаратизм, трансшекаралық өзендер мәселесі [2], сыртқы саясатта ықпалды акторлардың қақтығыстар қаупі көрсетілген. Екі әлемдік тенденция — жаһандану мен ұлтшылдықтың қарама-қайшылықтары орта және кіші елдерге төндіретін қатерлері де ашық қарастырылған [5].

Сонымен қатар, қазба байлықтарды оңтайлы пайдалану, жеңіл және ауыр өнеркәсіпті қоса алғанда қазіргі заманғы өнеркәсіп құру, тұрақты даму, цифрландыру, индустрияландыру, екі ел арасындағы инфрақұрылым мен логистика да басты назардан тыс емес. Осы орайда агроөнеркәсіптің де орнын айта кеткен жөн санаймын. Себебі, Тәжікстан үшін Қазақстан ұн мен бидай секілді дәнді дақылдардың негізгі көзі болып саналады және де дәрі-дәрмек пен металл импорттау жөнінен алдыңғы үштікте.

Күн тәртібінде екі ел экономикасына да тікелей әсер ететін шетелден инвестиция тарту мәселесі де орын алады. Осыған байланысты кәсіпорындарды автоматтандыру жағына да аса көңіл бөледі.

Басшылыққа алынатын принциптері мен мақсаттары. Екі мемлекет те қайшылықтар мен мәселелерді шешуге көпвекторлық призмасымен қарайтындығын жеткізеді. Екі құжатта да «көпвекторлық», «көптаралық» ұғымдары мемлекеттердің қағидалары есебінде көрсетіледі [5]. Тәжікстан өз есебінде көпвекторлықты «ашық есік» ұғымымен ұтымды жеткізген [2].

Жалпы алғанда екі мемлекеттің де сыртқы саясаттағы ұстанатын әдістері бір-бірімен үндес. Тұрақты дамуға, консенсусқа, екі тарапты түсіністікке негізделген жұмсақ саясатты қолдайтындығы көрінеді.

Қазақстан өз нормативтік актісінде көбінесе әлемдік қауымдастықтағы мәселелерді қарастырған. «Әлемдік қауымдастықтың қатысушыларындағы сенім кризисі», «әлемдік масштабтағы құндылықтар қақтығысы», «жаһандық қаржы жүйесінің тұрақсыздығы», «гибридті және кибер соғыстар» тіркестері Қазақстан сыртқы саясатының ел имиджінде орныққан батыс пен шығыстың ортасындағы тұрақтылық гаранты есебіндегі позициясын қамтитындығына көз жеткіземіз. Сонымен қоса Қазақстан құжатта басты басымдықтары ретінде Орта Азиядағы көшбасшылық позициясын орнықтыруды айқын көрсеткен. Аймақтағы негізгі ойыншы болуға ұмтылысын Қазақстанның Қытай, Ресей, ЕО сынды ойыншылардан кейін негізгі назарды Орта Азия аймағында ұстауы және өз амбициясын айқын түрде көрсетуден көреміз. Бағдарлама 2030 жылға дейін жоспарланғанын ескерсек, Қазақстан өзінің аймақтағы белсенділігін одан әрі арттыратындығын пайымдай аламыз [5].

Тәжікстандық құжатты зерделей келе халықаралық жағдайды сипаттайтын бөлімде «аймақ» сөзінің 16-рет кезігуінен және қарастырылған мәселелердің көбіне аймақтағы терроризм мен экстремизм қаупі, әлеуметтік теңсіздік, мемлекетішілік қақтығыстар мәселесі болуынан мемлекеттің бірінші кезекте Орта Азия аймағындағы орнын нақтылауға басымдық беретіндігін көруге болады [2]. Орта Азия мемлекеттерінің ішінде Өзбекстанмен қарым-қатынасын нақтылауды басты назарда ұстайтындығын көрсеткен. Бұның негізгі себебі Өзбекстанның тікелей көршісі болуын және бұл мемлекетпен үлкен көлемдегі сауда қарым-қатынастарының жолға қойылғандығынан көре аламыз.

Сыртқы саясатының маңызды бір басымдықтары ретінде шетелдерде жүрген азаматтарының құқығын қорғау екендігін екі ел де атап көрсеткен [2]. Бұл ретте осы пункттің тек Ресейдің өзінде 1 млн 225 мың экономикалық белсенді азаматы жүрген Тәжікстан үшін ерекше маңызы бар [8]. Шетелде жүрген азаматтарымыздың құқығын қорғау пункті қағида есебінде, міндет және мақсат есебінде құжатта 6 рет атап өтіледі [2].

Сыртқы саясаттағы басымдықтары. Сыртқы саясаттағы басымдыққа сыртқы экономикалық қарым-қатынастардың маңызы уақыт өткен сайын артып келе жатқандығын байқауға болады. Қазақстанның сыртқы экономикалық басымдықтары алдыңғы концепциямен салыстырғанда 9 пункттен 14 пунктке көбейген [5]. Бұл жерде назар аударарлығы сыртқы инвестиция тартуда көбінесе шикізаттық емес экономика секторлары аталған. Әуе байланысында «ашық аспан» тәртібін енгізу,

шетелдік инвесторларға берілетін жеңілдіктер, «Астана» ХҚО, «Қорғас» шекаралық сауда орталығы негізінде жұмыс жүргізілетіндігі атап өтілген.

Тәжікстан экономикалық даму бағытында қаржылық институттарға көңіл бөліп, экономиканың даму болашағын БҰҰ-ның тұрақты даму бағдарламасымен, «жасыл» экономиканы жүзеге асырумен байланыстырады.

Екі мемлекеттің де сыртқы саясат концепциясы мәдени байланыс пункттерінде «жұмсақ күш» немесе «soft power» ұғымын қамтымаған. Сарапшылардың айтуы бойынша бұл ұғым сыртқы саяси концепцияның мәдени рөліне экономикалық және гуманитарлық жаңа қырын ашуға мүмкіндік берер еді. Қазіргі таңда әлем елдері ішкі мәдени құндылықтарды сыртқа экспорттаумен экономикалық және идеологиялық дивидендтер көріп отырғандығы ақиқат. Сол себепті сыртқы басымдықтарды жіктегенде бұл пункттің де ескерілуі керектігін алға тартылады [9].

Аймақтағы дипломатия үдерісінде су мәселелеріне қатысты дипломатияны ұсынып отырған Тәжікстан мемлекетінің басымдығы назар аударуға тұрарлық. Аймақтың күре тамыры болып есептелетін өзендер бастау алатын, аумақтағы су қоры бойынша алдыңғы орынды алатын мемлекет ретінде Тәжікстан аймақтағы трансшекаралық өзендер мәселесіне қатысты өзінің ықпалдылығын танытып өткен. Аймақтағы трансшекаралық өзендер мәселесінің өзектілігі күн өткен сайын артып, бұл мәселе бойынша көптарапты келісім орнатуға деген қажеттілікті артуда. Сол себепті Тәжікстанның бұл келісімдерде басты ойыншы есебінде ойнайтындығы ақиқат. Өз концепциясында Тәжікстан аталған мәселеге қатысты өзінің барлық келіссөздерге дайын екендігін, БҰҰ-ның жарғысына сәйкес және халықаралық құқық нормаларына сәйкес әрекет ететіндігін атап өткен [1]. Тәжікстанның қатысуымен өткен «Су серіктестігінің халықаралық жылы», «Халықаралық таза су жылы» шараларында белсене атсалысқандығын және алдағы уақытта да осы бағытта көлемді істерге дайын екендігі жеткізілген [2].

Қазақстан өз кезегінде қоршаған ортаны сақтау бағытында жасаған еңбегі ретінде ядролық қарудан бас тартуды алға тартады. Шешімін табу керек экологиялық мәселелер қатарына Арал теңізімен қоса Каспий теңізінің мәселесі де қосылған. Қазақстанның ауыл шаруашылығына стратегиялық маңызы бар өзендердің барлығы өз бастауын шетелдерден алатыны себепті, бүгінгі күні трансшекаралық өзендердің құрғауы Қазақстанға үлкен мәселелер туғызуда. Сол себепті аталған мәселені шешуді стратегиялық маңызы бар мақсаттардың қатарына қосқан.

Сыртқы саясатты жүзеге асыру механизмдері. Қазақстандық актінің уақыты бойынша жаңалығы онда кезігетін жаңаша көзқарастардан көрініс тапқан. Өзекті мәселелердің шешімін табуда тек билік ресурстарының ғана емес, қоғамның да алатын орны зор екендігін атап көрсетіп, әріптестерін «естуші мемлекет» болуға шақырады.

Ендігі кезекте құжатта ерекше акцент қойылған ұғымдарға шолу жасап өтелік. Қазақстандық құжаттың мәтінінде «мәселе» ұғымы 2-рет кездесе, тәжікстандық мәтінде «мәселе» сөзі 20-рет кездеседі. «Аймақ» ұғымын қазақстандық тарап 34-рет пайдаланса, тәжікстандық әріптестері 54-рет қолданады. «Саясат» және «экономика» ұғымын заңнамада қазақстандықтар 60 және 35-реттен атап өтсе, тәжікстандықтар 84 және 70-реттен пайдаланған екен. «Мүдде» ұғымын Қазақстан тарабы 21-рет көрсетсе, Тәжікстан тарабы 47-рет алға тартыпты. Қазақстан үлгідегі концепцияда екі рет аталған көшбасшылық ұғымының екеуі де Орта Азия аймағымен тіркесте келсе, Тәжікстанда көшбасшы сөзі мүлдем кездеспейді. «Қауіп қатер» контекстіндегі ұғымдар қазақстандық тарапта 10-рет кезіксе, тәжікстандық тарап бұл ұғымға 21-рет тоқталыпты. «Инвестиция» ұғымы екі елде де пара-пар 8-реттен атап өтілген екен.

Қорытынды

Көрсетілген контент-анализ жоғарыда атап өтілген тұжырымдамалардың растығын тағы да нақтылап көрсетеді. Сыртқы саяси көкжиектерінің шекарасы тұрғысынан Қазақстан аймақтағы көшбасшы, халықаралық қауымдастықтағы белді орны бар мемлекет есебінде көрсетсе, Тәжікстан негізгі фокусты аймақтағы орнын орнықтыру, әлемдік қауымдастықта белді орны бар көршілермен қарым-қатынасын нығайтуды мақсат етіп алатындығын назарлаймыз. Екі мемлекеттің саяси-экономикалық басымдыққа саясатты басты назарда ұстап, экономиканы кейінгі тарапқа қоятындығын көре аламыз. Екі мемлекеттің де қауіп қатерлерге, жеке ұлттық мүддеге деген көзқарастары бір бірімен үндес. Соның ішінде инвестиция тартуға қай тарап болмасын қызығушылық танытуда.

Әрбір мемлекеттің сыртқы саясаттағы позициясына қайта түзетулер енгізуге мәжбүрлеген COVID-19 кезеңінде екі мемлекет те өзінің мультивекторлы бағытын тұрақты ұстанып, өзінің ұлттық мүддесіне сай тиімді пайдалануда [10]. Осы негізде құжаттарда аталып көрсетілген мақсат-міндеттер елдің ұлттық қауіпсіздігі мен ұлттық мүддесін қорғауға басшылық болып табылады. Ендігі кезекте барлық назар осы құжаттық басшылықтың істе қалай жүзеге асатындығына байланысты. Ең бастысы құжаттың қалай жүзеге асатындығы, өз принциптеріне беріктігі жүзеге асырушы мемлекет басшысы мен сәйкес қызметтегі мемлекеттік қызметкерлердің жауапкершілігінде болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1 Концепция внешней политики Республики Таджикистан от 24 сентября 2002 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://tajemb.kiev.ua/kontseptsiya-vneshnej-politiki-respubliki-tadzhikistan>.
- 2 Концепция внешней политики Республики Таджикистан от 24 сентября 2015 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://mfa.tj/ru>.
- 3 Мирзоев А.Х. Внешняя политика Республики Таджикистан в Центральной Азии в 1997–2017 гг. / А.Х. Мирзоев // Дис. СПб.: СПГУ, 2017.
- 4 О Концепции внешней политики Республики Казахстан на 2014–2020 годы [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://kzkazan.ru/ru/vneshnjaja-politika/kontseptsiya-vneshnej-politiki-na-2014-2020>.
- 5 О Концепции внешней политики Республики Казахстан на 2020–2030 годы [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://www.akorda.kz/ru/legal_acts/o-koncepcii-vneshnei-politiki-respubliki-kazahstan-na-2020-2030-gody.
- 6 Жиёмбай М. Елбасы: Қазақстан мен Тәжікстан арасында 80 шарт пен келісім бар [Электрондық ресурс] / М. Жиёмбай. — 2018. — Қолжетімділік тәртібі: https://lenta.inform.kz/kz/elbasy-kazakhstan-men-tazhikstan-arasynda-80-shart-pen-kelisim-bar_a3184577.
- 7 Вода — источник человеческой жизни [Электронный ресурс] / НИАТ «Ховар». — Душанбе, 2019. — Режим доступа: <https://khover.tj/rus/2019/12/v-kazahstane-proshla-konferentsiya-rol-prezidenta-respubliki-tadzhikistan-v-vazhnyh-planetaryh-voprosah-voda-istochnik-chelovecheskoj-zhizni>.
- 8 Ашууров А. Сколько таджикских мигрантов в России? [Электронный ресурс] / А. Ашууров. — Душанбе, 2019. — Режим доступа: <https://rus.ozodi.org/a/30114828.html>.
- 9 Курмангужин Р. Может ли у Республики Казахстан быть собственная «мягкая сила»? [Электронный ресурс] / Р. Курмангужин // ЦАИ «Альтернатива». — 2021. — Режим доступа: <http://www.alternativakz.com/index.php?nid=399>.
- 10 Аналитический доклад «Казахстан в новых политических реалиях: тренды и перспективы» [Электронный ресурс] / Казахстанский ЦАИ «Евразийский мониторинг». — 2019. — Режим доступа: <http://ea-monitor.kz/novosti-evraziyskogo-soyuza/analiticheskiy-doklad-kazahstan-v-novyh-politicheskikh-realiyah-trendy-i-perspektivy>.

К.Н. Макашева, А.Д. Назикбаева

Сравнительный анализ концепции внешней политики Казахстана и Таджикистана

Лучший способ понять основную природу решений, принимаемых участниками международных отношений во внешнеполитических процессах, — это определить принципы ведения международной политики акторов. Принципы внешней политики прямо отражаются в концепции внешней политики. Основная цель исследования — сравнительное изучение внешнеполитических концепций Казахстана и Таджикистана. В ходе работы концепции двух стран сравнивались по нескольким переменным, анализировались сходства и различия. Авторами использованы методы сравнительного анализа и контент-анализа.

Ключевые слова: внешняя политика, концепция внешней политики, Казахстан, Таджикистан, приоритет, интерес, регион.

K.N. Makasheva, A.D. Nazikbayeva

Comparative analysis of the concept of foreign policy of Kazakhstan and Tajikistan

The best way to understand the basic nature of the decisions made by the participants of international relations in foreign policy processes is to define the principles of the international politics actors. The principles of foreign policy are directly reflected in the concept of foreign policy. The main purpose of the article is a comparative study of the foreign policy concepts of Kazakhstan and Tajikistan. In the course of the

work the concepts of the two countries were compared on several variables, similarities and differences were analyzed. The study used methods of comparative and content analysis.

Keywords: foreign policy, foreign policy concept, Kazakhstan, Tajikistan, priority, interest, region.

References

- 1 Kontsepsiia vneshnei politiki Respubliki Tadjhikistan ot 24 sentiabria 2015 goda [Foreign Policy Concept of the Republic of Tajikistan dated September 24, 2015]. Retrieved from <http://tajemb.kiev.ua/kontsepsiya-vneshnej-politiki-respubliki-tadjhikistan> [in Russian].
- 2 Kontsepsiia vneshnei politiki Respubliki Tadjhikistan ot 24 sentiabria 2015 goda [Foreign Policy Concept of the Republic of Tajikistan dated September 24, 2015]. Retrieved from <https://mfa.tj/ru> [in Russian].
- 3 Mirzoyev, A.Kh. (2017). Vneshniaia politika Respubliki Tadjhikistan v Tsentralnoi Azii v 1997–2017 gg. [Foreign policy of the Republic of Tajikistan in Central Asia in 1997–2017]. Dis. Saint-Petersburg: Sankt-Petersburgskii gosudarstvennyi universitet [in Russian].
- 4 O Kontsepsii vneshnei politiki Respubliki Kazakhstan na 2014–2020 gody [On the Foreign Policy Concept of the Republic of Kazakhstan for 2014–2020]. Retrieved from <http://kzkazan.ru/ru/vneshnjaja-politika/kontsepsiya-vneshnej-politiki-na-2014–2020> [in Russian].
- 5 O Kontsepsii vneshnei politiki Respubliki Kazakhstan na 2020–2030 gody [On the Concept of Foreign Policy of the Republic of Kazakhstan for 2020–2030]. Retrieved from https://www.akorda.kz/ru/legal_acts/o-koncepcii-vneshnei-politiki-respubliki-kazahstan-na-2020–2030-gody [in Russian].
- 6 Zhiembay, M. (2018). Elbasy: Qazaqstan men Tazhikstan arasynda 80 shart pen kelisim bar. [President: There are 80 agreements between Kazakhstan and Tajikistan]. Retrieved from https://lenta.inform.kz/kz/elbasy-kazakstan-men-tazhikstan-arasynda-80-shart-pen-kelisim-bar_a3184577 [in Kazakh].
- 7 Voda — istochnik chelovecheskoi zhizni [Water is the source of human life]. (2019). NIAT «Khovar». www.khovar.tj. Retrieved from <https://khovar.tj/rus/2019/12/v-kazahstane-proshla-konferentsiya-rol-prezidenta-respubliki-tadjhikistan-v-vaznyh-planetarnyh-voprosah-voda-istochnik-chelovecheskoj-zhizni> [in Russian].
- 8 Ashurov, A. (2019). Skolko tadjhikskikh migrantov v Rossii? [How many Tajik migrants are there in Russia?]. rus.ozodi.org. Retrieved from <https://rus.ozodi.org/a/30114828.html> [in Russian].
- 9 Kurmanguzhin, R. (2021). Mozhet li u Respubliki Kazakhstan byt sobstvennaia «miagkaia sila?» [Can the Republic of Kazakhstan have its own “soft power”?]. CCR “Alternativa”. www.alternativakz.com. Retrieved from <http://www.alternativakz.com/index.php?nid=399> [in Russian].
- 10 Analiticheskii doklad «Kazakhstan v novykh politicheskikh realiiakh: trendy i perspektivy» [Kazakhstan in the new political realities: trends and prospects]. Retrieved from <http://tajemb.kiev.ua/kontsepsiya-vneshnej-politiki-respubliki-tadjhikistan> [in Russian].